

HENRYK BIENIEK
Rybnik

Analiza pragmatyczna perykopy o nierozzerwalności małżeństwa Mk 10,1-12

Analiza pragmatyczna jest ostatnim etapem analizy lingwistycznej. Bada ona funkcje komunikatywne języka, jakim posługuje się dany tekst i ma na celu ustalić jakie informacje chciał przekazać odbiorcy autor tekstu. Analiza pragmatyczna zajmuje się funkcją tekstu i bada, w jaki sposób określony tekst stara się ukierunkować czytelnika. Dąży do odnalezienia intencji tekstu i szuka odpowiedzi na pytanie, dlaczego i po co określony tekst został zredagowany¹

Wśród wielu wskazówek jakie proponują współcześni językoznawcy do interpretacji pragmatycznej tekstu biblijnego można zastosować następujące kroki metodyczne: (1) ustalić kontekst sytuacyjny; (2) zwrócić szczególną uwagę na występowanie trybu rozkazującego; (3) zbadać, jaką skalę wartości przedstawia autor i jak ocenia postępowanie osób; (4) przeanalizować dynamiczną funkcję opowiadania²

¹ J. CZERSKI, *Analiza lingwistyczna przypowieści o niemilosierdnym dłużniku (Mt 18,23-35)*, WPT 2 (1993), nr 1, s. 35; TENŻE, *Diachroniczna i synchroniczna analiza opowiadania o chrzcie Chrystusa*, RTSO 18 (1998), s. 17.

² CZERSKI, *Diachroniczna i synchroniczna analiza*, s. 19.

1. Kontekst sytuacyjny

W czasach Jezusa w kulturze żydowskiej małżeństwo miało charakter nietrwały. Istniał tzw. list rozwodowy, który pozwalał mężowi oddalić żonę. Właśnie sprawa jedności i nierozzerwalności małżeństwa stała się w Mk 10, 1-12 przedmiotem sporu Jezusa z faryzeuszami. Pytanie faryzeuszy „Czy wolno mężowi oddalić żonę?” (10,2b) jest właściwie zbędne, bo tekst Pwt 24,1-4 zezwalający na oddalenie żony był wszystkim Izraelitom bardzo dobrze znany. Nie chodzi tu więc o przypomnienie Żydom prawdy całkiem oczywistej, lecz o sprowokowanie Jezusa, który inaczej nauczał w tym względzie. Ta odmienność stanowiska mogła posłużyć za podstawę do oskarżenia Jezusa o sprzeniewierzenie się Prawu Mojżeszowemu³. Do zadania powyższego pytania mogła sprowokować nauka, jaką Jezus wygłosił do tłumów (10,1c). Marek akcentuje przewrotność faryzeuszy, którzy wystawiają Go na próbę. Nauka Jezusa zrywa z żydowską praktyką rozwodową. Faryzeusze widzieli w Prawie Mojżeszowym dotyczącym rozwodu dowód łaskawości Boga⁴. Jednak prawo to nie biegnie po linii myśli Stwórcy, co podkreśla Mk 10,9 w słowach: „Co więc Bóg połączył, człowiek niech nie rozdziela”

2. Funkcja dyrektywna tekstu

Forma rozkazująca najbardziej podkreśla sposób myślenia i postępowania⁵. W badanym tekście tryb rozkazujący występuje tylko w wersie 9:

ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω

Wers 9 jest punktem kulminacyjnym całego tekstu. Istotnym jest tutaj zaprzeczenie μὴ – „nie” czasownika χωριζέτω – „rozdziela” (*imperativus praesentis activi 3. sing.*), które wskazuje na Boski nakaz jedności małżeństwa. Wers 9 streszcza poprzednie wywody, że monogamiczne małżeństwo pochodzi z ustanowienia Bożego i stąd to nie wolno człowiekowi rozdzielać

³ K. ROMANIUK, *Małżeństwo i rodzina według Biblii*, Warszawa 1994, s. 88–89.

⁴ H. LANGKAMMER, *Ewangelia według św. Marka*, PNT 3,2, Poznań–Warszawa 1977, s. 240.

⁵ CZERSKI, *Diachroniczna i synchroniczna analiza*, s. 19.

tego, co Bóg złączył. Nie ulega wątpliwości, iż najsilniejszy akcent Jezusowego pouczenia spoczywa na owym autorytatywnym orzeczeniu wersa 9, iż jedność małżeńska zamierzona jest przez Stwórcę⁶. Przez to dziełem stwórczym Boga jest każde małżeństwo. To nie sami ludzie wyrażają nawzajem swoją wolę. Aktowi temu towarzyszy każdorazowo Bóg, powołując do życia — lub inaczej: stwarzając — instytucję małżeństwa⁷. I to jest istotą jedności i nierozzerwalności małżeństwa.

3. Ocena moralna osób i pareneza

Z powyższej analizy wynika, że autor tekstu Mk 10,1-12 pragnie bardzo mocno wyeksponować ideę nierozzerwalności i monogamiczności związku małżeńskiego. Mężczyzna, a nie tylko kobieta — co jest nowością względem ustawodawstwa żydowskiego — dopuszcza się grzechu wiarołomstwa, jeśli opuszcza żonę. Małżeństwo nie jest już sprawą tylko mężczyzny, lecz mężczyzny i kobiety w równym stopniu. Według Chrystusowej nauki zarówno prawa jak i obowiązki małżonków są równe. Mężowi, jak i żonie nie wolno zrywać jedności ustanowionej przez Boga i wiązać się z innym partnerem, gdyż jest to cudzołóstwo⁸. Jezus potępia faryzeuszy za ich „zatwardziałość serc” (σκληροκαρδία) wobec sprawy trwałości małżeństwa — chodzi o możliwość napisania listu rozwodowego (βιβλίου ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολύσαι) i oddalenie żony dane przez Mojżesza.

W opinii Jezusa Prawo przekazane Żydom przez Mojżesza, świadczy o zatwardziałości faryzeuszy w stosunku do Boga i człowieka⁹

Pareneza była formą przekazywania słów Jezusa w pierwotnej katechezie. Powołując się na autentyczne słowa Chrystusa, jako Nauczyciela wska-

⁶ H. LANGKAMMER, *Małżeństwo w świetle Nowego Testamentu*, CS 7 (1973), s. 241.

⁷ ROMANIUK, *dz. cyt.*, s. 94–95; H. BALTENSWEILER, *Die Ehe im Neuem Testament. Exegetische Untersuchungen uber Ehe, Ehelosigkeit und Ehescheidung* (Abhandlungen zur Theologie des Alten und Neuen Testament 52), Zürich 1967, s. 51.

⁸ ROMANIUK, *dz. cyt.*, s. 99; BALTENSWEILER, *dz. cyt.*, s. 67; H. LANGKAMMER, *Pismo święte Starego i Nowego Testamentu — Ewangelia według św. Marka*, Lublin 1997, s. 97.

⁹ LANGKAMMER, *Pismo święte Starego i Nowego Testamentu*, s. 96.

zywała konkretne rozwiązania moralne i podawała reguły chrześcijańskiego życia.

Słowa Jezusa przekazywano w formie sentencji mądrościowych, porównań, przypowieści, czy konkretnych nakazów¹⁰. W badanym tekście za autentyczny logion Jezusa uważa się wers 11. Wydaje się, że wers 12 powtarza myśl wersu 11, przerzucając to, co powiedziano o mężczyźnie na niewiastę¹¹. Słowa o jedności i nierozzerwalności małżeństwa skierowane są do uczniów, a przez nich do całego Kościoła powszechnego.

4. Funkcja dynamiczna tekstu

Funkcja dynamiczna tekstu ma na celu zbadać jaki model postępowania proponuje autor w swoim tekście¹². Jak już stwierdzono autor tekstu pragnie bardzo mocno wyeksponować ideę jedności i nierozzerwalności małżeństwa. W debacie z faryzeuszami Chrystus stwierdza, że przepis Prawa Mojżeszowego jest tylko koncesją w stosunku do upadłej ludzkości, ustępstwem w świetle utraconego ideału. Dlatego też Chrystus ustala zasadę, zgodnie z którą każdy rozwód jest złem; małżeństwo bowiem z istoty swej jest nierozwiązalne: „Co Bóg złączył człowiek niech nie rozdziela”. Zasada ta mówi, że Bóg nie tylko błogosławi i sprzyja małżeństwu, ale sam je łączy¹³. Autor tekstu Mk 10,1-12 cytując słowa Chrystusa, ukazuje, że małżeństwo to związek trwały i nierozzerwalny, to wspólnota jednego mężczyzny i jednej kobiety, którą człowiek nie powinien rozdzielać.

Powyższa analiza pozwala wnosić, że Ewangelista Marek chciał przekazać czytelnikowi następujące prawdy:

— jedność i nierozzerwalność małżeństwa to zasada zamierzona przez Stwórcę „od początku stworzenia”;

¹⁰ J. CZERSKI, *Metody interpretacji Nowego Testamentu* (Opolska Biblioteka Teologiczna 21), Opole 1997, s. 82; M. DIBELIUS, *Die Formgeschichte des Evangeliums*, Tübingen 1971, s. 234–265.

¹¹ LANGKAMMER, *Ewangelia według św. Marka*, s. 236–240.

¹² CZERSKI, *Metody interpretacji*, s. 140.

¹³ F. ADAMSKI, *Rodzina między sacrum a profanum*, Poznań 1987, s. 32–33.

- Chrystusa nie znosi Prawa Starego Testamentu, lecz krytykuje jedynie bezduszność i rutynę w jego wypełnianiu¹⁴;
- radykalny zakaz Chrystusa dotyczący rozdzielania małżeństwa połączonego przez Boga: „Co więc Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela”;
- Chrystus akcentuje jednakową godność i równość prawną mężczyzny i kobiety w małżeństwie.

Die pragmatische Analyse der Perikope von der Unlösbarkeit der Ehe — Mk 10,1-12

ZUSAMMENFASSUNG

Zur der Zeit Jesu war die Entlassung der Frau aus der Ehe durch das Gesetz des Mose erlaubt (Dtn 24,1-4). Das Gesetz war besonders sehr streng für die Frauen. Jesus Christus bringt uns in der Sache ganz was Neues.

In der Debatte mit den Pharisäern (Mk 10,2-9) widerspricht sich Jesus offen gegen jeder Ehescheidung. Er erinnert seine Zuhörer, dass die Menschen die Ehe vom Gott erhalten haben: „Am Anfang der Schöpfung hat Gott sie als Mann und Frau geschaffen” (Gen 1,27). Jesus kritisiert auch die Pharisäer für ihre Hartherzigkeit. Er ist nicht gegen des Alte Gesetz, aber Er tut das Gesetz mehr gerecht. Der Mann und die Frau haben bei Jesus die gleiche Rechte. Im Mk 10,9 gibt uns allen Jesus ein radikales Verbot der Ehescheidung: „Was aber Gott verbunden hat, das darf der Mensch nicht trennen”

Jeder Ehescheidung ist für die Menschen immer sehr schlimm. Das will uns Jesus Christus durch den Verfasser des Markusevangelium übergeben.

¹⁴ J. CZERSKI, *Ewangelie synoptyczne w aspekcie literackim, historycznym i teologicznym* (Opolska Biblioteka Teologiczna 12), Opole 1996, s. 83.